

Bevarandeplan för Natura 2000-området

Djurgården

Omslagsfoto: Per Folkesson

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000- områden bygger på krav som finns i EUs fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EUs fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EUs arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000- område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper, och behov av bevarandeåtgärder, t ex skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t ex skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Kartor

Information om naturtypers utbredning och arter i ett enskilt område går att hitta med hjälp av kartverktyget Skyddad natur. Det kan nås på Naturvårdsverkets hemsida genom att söka på

”kartverket skyddad natur”. I kartverket söker du upp aktuellt område och klickar på namnet för mer information (se bilaga för användarhandledning).

Det finns även möjlighet att ladda ner naturtypskartan som shp-fil. Det görs på Miljödataportalen.

För mer information om Natura 2000:

Länsstyrelsens hemsida: www.lansstyrelsen.se/sodermanland eller telefon 010-22 340 00

Naturvårdsverkets hemsida: <http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

Miljödataportalen: <http://mdp.vic-metria.nu/miljodataportalen/>

Bevarandeplan för Natura 2000-området

SE0220351 Djurgården

Kommun: Nyköping

Områdets totala areal: 8,4 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen:

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2019-01-30

Markägarförhållanden:

Privat och statligt

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 2000-07-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

9070 - Trädklädd betesmark

9080 - Lövsumpskog

1084 - Läderbagge, *Osmoderma eremita*

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden: I Natura 2000-området Djurgården prioriteras trädklädd betesmark med ett stort inslag av senvuxna samt gamla grova ekar varav några är ihåliga med mulm där den rödlistade skalbaggen läderbagge förväntas trivas. Även områdets klibbsumpskog prioriteras.

Motivering: Syftet med området är att bevara en varierad och till stora delar hävdberoende miljö med många hotade och ovanliga arter och ett rikt växt och djurliv knutet till de grova träden, de artrika träd-, busk- och fåltskikten och förekomsten av död ved både i öppen och halvöppen miljö.

Prioriterade åtgärder: Rövning av sly och bete är de viktigaste åtgärderna till förmån för Djurgårdens naturvärden. Delar av den trädklädda betesmarken omfattas även av villkor för

miljöstöd.

Beskrivning av området

Djurgården ligger ca 25 km norr om Nyköping och bildar en udde i en av Båvens sydligaste fjärdar. Området utgörs av gammal ekhagmark av lundtyp med många grova, mycket gamla ekar. Ekar med håligheter, mossfällar och avdöda delar förekommer rikligt. Hela området hävdas av nötkreatur. Stora stammar av dovhjort bidrar till hävden. Uppväxande 50-åriga granplanteringar finns i direkt anslutning till området. Inventeringar främst inom artgrupperna vedlevande svampar, lavar och insekter visar att området hyser ett stort antal rödlistade arter knutna främst till miljön med gamla grova ekar. Området ingår i klass 1-objektet "Båven med omnejd" i länets naturvårdsprogram och ligger innanför de av Naturvårdsverket fastställda riksintressena för Natur och Friluftsliv "Båvenområdet". Även klassat som nyckelbiotop av skogsstyrelsen och som viktig ädellövskog i länsstyrelsens ädellövskogsinventering. Nere i söder, vid näset, breder ett alkärr ut sig. Enligt häradskartan från början av 1900-talet har sumpskogen tidigare varit strandäng.

Vad kan påverka negativt

- Otillräcklig förnyring av ek.
- Tillförsel av näringsämnen till betesmarken. Exempelvis genom spridning av växtnäringsämnen eller bekämpningsmedel. Även tillskottsutfodring, vinterbete eller sambete med gödslade betesmarker eller vall på åkermark kan indirekt tillföra näringsämnen.
- Försämring eller förlust av grässvål t.ex. på grund av vildsvinsbök, grävningssarbeten, bete vintertid etc.
- Gödslings- och försurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar. Exempelvis kan den känsliga epifytfloran av lavar och svampar påverkas.
- Användning av avmaskningsmedel som är negativt för den dynglevande skalbaggsfaunan.
- Avverkning av äldre träd eller buskar med höga naturvärden.
- Igenväxning kring äldre träd eller buskar av ljuskrävande arter, främst ek.
- Markexploatering eller annan förändring av markanvändningen i objektet eller i angränsande område, t.ex. skogsplantering, dikning, täktverksamhet eller samhällsbyggande i olika former.
- Dikning eller andra åtgärder som kan förändra hydrologin i området.
- Ett alltför intensivt bete av får eller hästar som påverkar artrikedomen i negativ riktning. • Inplantering/sådd av arter annat än i naturvårdssyfte.
- Körning med tunga fordon vid olämpligt väglag, eller annan verksamhet som orsakar bestående markskador.
- Anläggande av längre eller kortare upplag eller dumpning av avfall, jord, sten, grus, foder etc.
- Inväxande gran kan hota lövsumpskogens naturvärden.

Området är skyddat som naturreservat och omfattas av villkor för miljöersättning. Detta torde säkerställa att några av de ovan angivna punkterna i dagsläget inte innebär något hot mot naturtypen i området.

Bevarandeåtgärder

Förutom vad som i övrigt gäller enligt miljöbalken och annan miljölagstiftning krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området (7 kap 28 a § miljöbalken).

Skydd: Natura 2000-området Djurgården ingår i Älgesta naturreservat.

Skötsel: Nyrekrytering av ekjättar genom skydd av plantor eller plantering, årligt bete och

slyröjning vid behov.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000-naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:**9070 - Trädklädd betesmark**

Areal: 6,57 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Betesmarker bevuxna med träd och buskar. Krontäckningen är minst 30 procent och det finns en lång hävdkontinuitet liksom trädkontinuitet med inslag av gamla träd. Antingen kan trädskiktet vara glest och utspritt eller bestå av tätare dungar omväxlande med helt öppen hagmark. Även betade skogar med kontinuitet på tidigare utmarker kan förekomma. Hagmarker med grova lövträd är särskilt värdefulla.

Djurgårdens ”trädklädda betesmarker” utgörs av två skilda ekhagar - den nordostliga och den sydostliga som inkluderar näset längst i söder. Den norra ekhagen är restaurerad och där växer nu rätt glest med medelålders till äldre ekar på en sydvänd blockig sluttning. Vissa tätare partier med unga träd av ek, björk och gran finns. Under ekarna finns en flora rik på piprör och örter på en svaghävdad, kväveanrikad, tämligen torr mull ovanpå ett täcke av morän. Nedanför sluttningen närmare åkern uppträder varma, finkorniga mineraljordar bevuxna med en relativt artrik, värmegynnad torrängsvegetation, vilken möjligen utgör rest från ett tidigare ängsstadium. Karakteristiska arter är ängshavre och brudbröd. Utmed kanten mot åkern växer en bård av främst ung björk. Norr om denna ekhage, intill norra gränsen, ligger ett par hektar framröjd betesmark vilken tidigare var planterad med gran.

Den södra ekhagen, dvs själva Djurgården, utgör en mosaik av alkärr och gamla, strandbetesmarker samt bergsklackar med sidor av blockrik morän bevuxna med åldriga grova ekar. Överallt på Djurgården finns 3 - 6 meter grova, ofta spärrgreniga ekar. Stammarna är delvis mossbevuxna och många grenar är döda eller döende. I ej alltför skuggiga lägen uppträder en rik epifytflora. I den västra sluttningen är marken mullrik och bevuxen med lundvegetation. Här växer bland annat blåsippa och såråka. På låglänt mark i anslutning till strandkärren längre västerut finns även trolldruva och gräset hässlebrodd. Ute på själva näset växer både stora och små ekar med håligheter och mulmbildning, även en del yngre lindar, aspar, rönn och enar.

I områdets nordvästra- och centrala del växer lövträd, bl.a. några mycket grova mulmekar. Dessa lövträd stod tidigare i en tät blandskog av främst 40-åriga granar, men har nyligen har restaureringsåtgärder genomförts då de unga granarna höggs bort.

Genom den nordöstra delen rinner en mindre bäck med kallt källvatten. Den leder ned i en mindre bäckdal omgiven av ett mer eller mindre tätt bestånd av gran. Längs bäcken finns en örtrik vegetation med bäckbräsma, källarv, bäckveronika och gullpudra. De vattenöverspolade stenarna täcks av näckmossmattor.

Inom objektet har hittats en lång rad rödlistade arter, främst inom artgrupperna vedlevande svampar, lavar och insekter. En insektsinventering av främst vedlevande insekter utfördes 1991. Lokalen bedömdes vara mycket intressant. Inte mindre än 11 nu rödlistade arter, samt ett tiotal före detta rödlistade arter, påträffades vid inventeringen. Speciellt faunan i ihåliga ekar är mycket välrepresenterad med bl.a. läderbagge och två arter av pseudoskorpioner och tre knäppararter. Områdets ekar erbjuder en stor rikedom av olika substrat för vedlevande insekter. En ovanlig vedlevande blomfluga togs i undersökningen som ny för landskapet. En inventering av knappnålslavar 1993 avslöjade förekomst av nio arter, däribland den rödlistade rödbrun

blekspik, och de tidigare rödlistade arterna kornig nållav och brun nållav. I ekhagmarken finns också några sällsynta svampar exempelvis den i hela Europa mycket sällsynta saffransticken, samt oxtungsvamp och blekticka. Ett gott tecken på de höga naturvärdena är också att den rödlistade arten lunglav växer på minst fyra ekar, varav rikligt på en.

Bevarandemål

De trädklädda betesmarkerna ska vara präglade av bete, ha en mosaikartad struktur, en naturlig näringsstatus och en riklig förekomst av gamla hävdpräglade träd. Den biologiska mångfalden av arter knutna till de solbelysta träden såväl som till markens flora ska vara hög. Området ska hävdas med bete och igenväxningsvegetation ska endast förekomma sparsamt. Typiska arter för naturtypen som t.ex. gul dropplav, lunglav, ängsvädd, gökärt och liten blåklocka ska vara vanligt förekommande. Arealen trädklädda betesmarker ska vara minst 6,5 ha.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt bevarandetillstånd.

9080 - Lövsumpskog

Areal: 1,04 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

I Natura 2000-områdets västra och södra del utgörs en mindre areal av lövsumpskog dominerad av klibbal med viss sockelbildning och där signalarterna rankstarr och missne har noterats. Utmed strandkanten finns gamla lövträd vars grenar skuggar vattnet vilket bidrar till ett gynnsamt klimat för vattenlevande organismer.

Bevarandemål

Lövsumpskogen ska ha naturlig hydrologi med fuktig - blöt mark. Skogen ska vara olikåldrig och ha inslag av äldre träd och död ved. De övre trädsikten ska domineras av klibbal, med inslag av exempelvis glasbjörk, ask och asp. Gran eller främmande trädslag ska inte dominera. Lövsumpskogen ska ha naturskogskaraktär och hysa en hög biologisk mångfald av kärlväxter, mossor och fåglar. Typiska arter, som t.ex. rankstarr och missne ska förekomma i området. Arealen lövsumpskog ska vara minst 1,0 ha.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt bevarandetillstånd.

1084 - Läderbagge, *Osmoderma eremita*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Läderbaggen är en prioriterad art i habitatdirektivet, vilket kräver en hög ambitionsnivå i att bevara arten. Läderbaggen är även fridlyst och rödlistad i hotkategori nära hotad (NT). Läderbaggen är knuten till äldre ihåliga lövträd med stora mängder mulm. I Sverige förekommer den främst i ek, men även i ask, lind, bok och andra träd som blir ihåliga och mulmfyllda. Solexponering påverkar mikroklimatet i hålträden på ett positivt sätt. Läderbaggen föredrar träd som står fristående eller halvöppet. Larven lever i mulmen och det tar 2 - 4 år att utvecklas till färdig skalbagge. Adulten, eller den vuxna skalbaggen, lever under en månad och uppträder främst i juli-augusti. Arten har svårt att sprida sig och de flesta individer lämnar aldrig sitt moderträd. Spridning av arten mellan ekar som står mer än ett par hundra meter från varandra är i det närmaste omöjlig. Fragmentering av äldre ekbestånd är således mycket skadlig för läderbaggen.

Bevarandemål

Målet är att det långsiktigt ska finnas tillgång till tillräckliga mängder substrat av lämplig kvalitet (äldre ihåliga lövträd med rikliga mängder lös murken ved, fågelspillning, döda insekter mm - dvs mulm) för att hålla en livskraftig population av läderbagge. Företrädesvis är det ihåliga ekar som ska erbjuda denna speciella miljö. Kontinuerlig tillgång på lämpligt substrat är en förutsättning för att läderbaggen ska nå gynnsamt tillstånd i området. Läderbagge ska finnas i en livskraftig population i Djurgårdens trädklädda betesmark.

Negativ påverkan

- Minskat antal hålträd med mulm
- Svag rekrytering av jätteträd
- Igenväxning och beskuggning av ekar med mulm
- Biotopfragmentering. På små lokaler löper läderbaggspopulationerna risk att dö ut genom slumpmässiga händelser, även om antalet lämpliga träd skulle hållas konstant. Då många lokaler numera ligger långt från varandra är sannolikheten för återkolonisation liten eller obefintlig om populationen en gång försvunnit.

Bevarandeåtgärder

Fortsatt hävd som håller ekjättarna solexponerade är mycket viktigt liksom upprepade inventeringar för att få kännedom om artens eventuella hemvist i området. Det är också viktigt att nya ekar ges möjlighet att växa upp i solöppna lägen så att de i framtiden kan utvecklas till nya hålträd med mulm när de befintliga mulmträden så småningom dör.

Läderbagge omfattas av ett åtgärdsprogram för hotade arter.

Bevarandetillstånd

Kunskapsläget är bristfälligt. Inga noteringar av läderbagge finns i Artportalen. Om arten finns är bevarandetillståndet troligen inte gynnsamt på grund av de stora ihåliga ekarnas isolering i området – kanske även på grund av för få individer av läderbagge.

Dokumentation

Exempel på arter i området (inom parentes noteras för naturtypen/-erna typiska arter, TA):

Växter:

Bäckbräsma
Gullpudra
Gullviva (TA)
Gökärt (TA)
Liten blåklocka (TA)
Lundgröe
Ormbär
Ormrot (TA)
Rankstarr
Svart trolldruva
Sårläka
Teveronika (TA)
Vårlök
Ängsvädd (TA)
Ärenpris (TA)

Mossor:

Fällmossa
Näckmossa

Svampar:

Blekticka
Oxtungsvamp
Rutskinn
Saffransticka

Lavar:

Brun nållav
Gul dropplav (TA)
Gulpudrad spiklav (TA)
Kornig nållav
Lunglav (TA)
Rostfläck
Rödbrun blekspik

Insekter:

Avlång flatbagge
Brokig barksvartbagge
Ekmulmbagge
Gammelekklokrypare
Gulbent kamklobagge
Kardinalfärgad rödrock
Mörk ögonbagge
Skeppsvarvsfluga
Smalknäppare

Referenser

Artdatabanken. Rödlistan 2015.

Lantmäteriet. Ekonomiskakartan. 1958. Kartbladsnr: 9H 8d. Edeby

Lantmäteriet. Häradskartan. 1901. Rönö och Hölebohärad, nordvästra delen. Nr 11.

Länsstyrelsen i Södermanland, Bevarandeplan för Natura 2000-område Djurgården (SE0229351)
Nyköpings kommun, Södermanlands län, 2006.

Länsstyrelsen i Södermanlands län 1991: Sörmlands Natur. Naturvårdsprogram. ID-nr:80 - 41.

Naturvårdsverket. 2011. Vägledning för svenska arter och naturtyper inom Natura 2000.

Rydberg, H. och Wanntorp, H-E. Botaniska sällskapet i Stockholm. Sörmlands flora. 2001.

SGU. Berggrundskartan 9H NV.

SGU. Jordartskartan. 9H NV. Digitalutgåva.

Länkar

<http://skyddadnatur.naturvardsverket.se>

<https://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Vagledning/Skyddad-natur/Natura-2000/>

<https://historiskakartor.lantmateriet.se>

<https://www.artportalen.se>

<http://artfakta.artdatabanken.se>

<https://www.artdatabanken.se/var-verksamhet/roddlistning>

Inventeringar

Länsstyrelsen i Södermanlands län. Ädellövskogsinventeringen. 1983, Objnr: 9H8d39D, 9H8d39E.

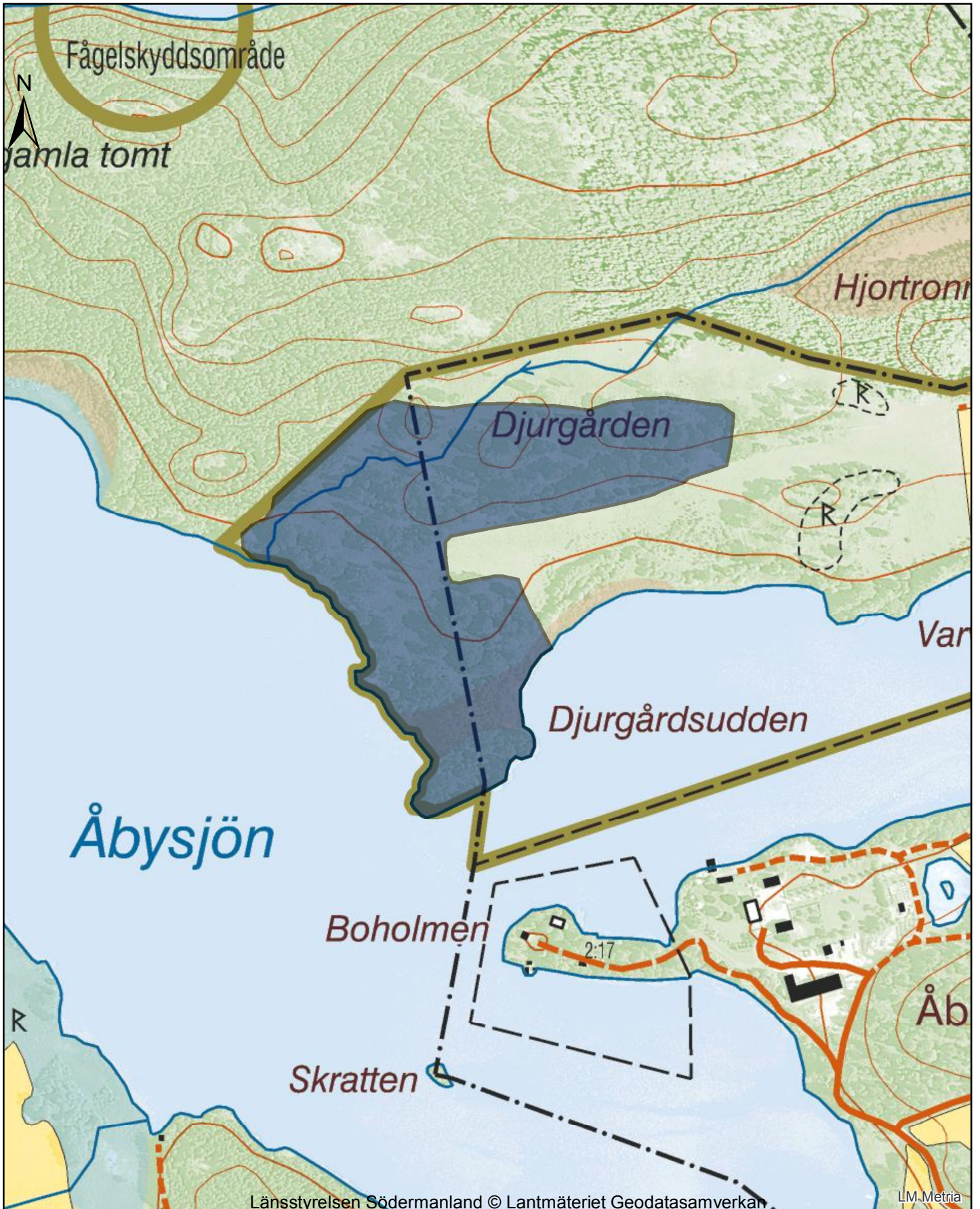
Rydberg, H. 1997. Knappnåslavar på gamla ekar i Södermanland – Status och naturvårdsåtgärder. Sandström Jonas m.fl. Vedinsekter och spindlar i Nyköpings kommun; Resultat från en entomologisk inventering av 22 naturområden. Nyköpings kommun.

Kommunledningskontoret. Planering. Rapport 1994-9N.

Skogsvårdsstyrelsens Nyckelbiotopsinventering. Objnr: 09H8d35

Svensk Botanisk Tidskrift. 91:39-57. Lund.

Bilagor

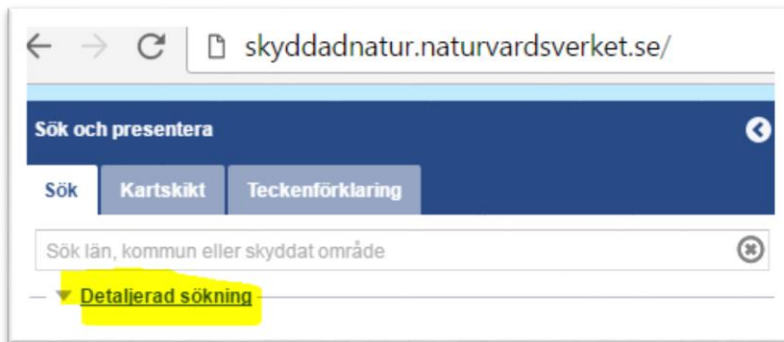

Karttjänst Skyddad natur

<http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

För att få en bild av var i respektive Natura 2000-område naturtyperna finns kan Naturvårdsverkets karttjänst Skyddad natur användas.

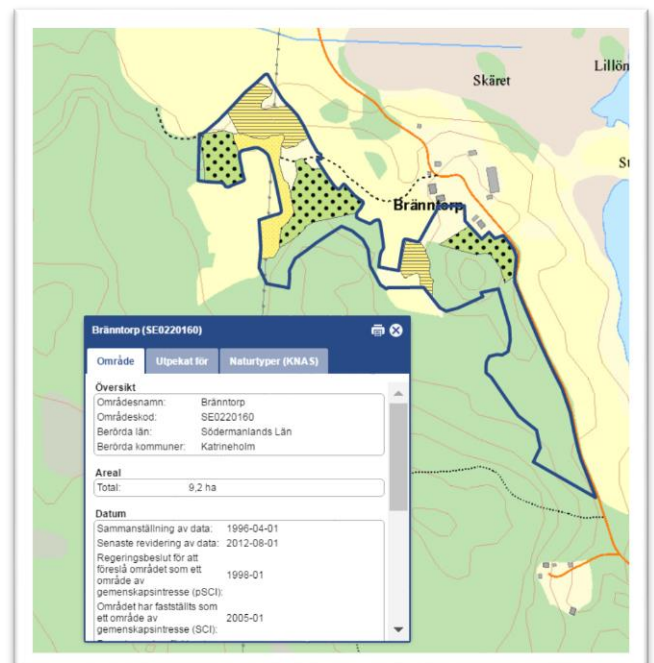
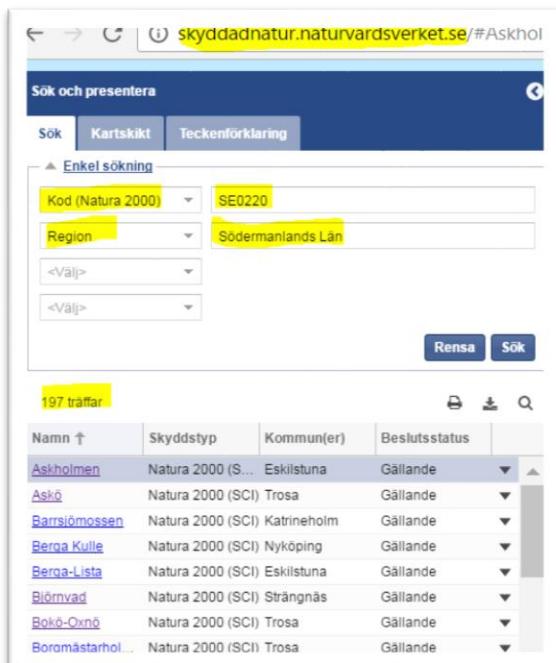
Välj "Detaljerad sökning"

Välj alternativ *Kod (Natura 2000)* skriv in SE0220

Välj *Region* och sök fram Södermanlands län

Sök, det ska bli 197 träffar. När man klickar på ett av namnen i listan kommer man dit i kartan.

För att se Naturtyper för områdena i kartan gå in på fliken "Kartskikt".

Avmarkera allt i *Naturvårdsregistret*. Det är endast *Naturtypskarteringar* > *Natura naturtypskartan (NNK)* > *Naturtyper (ytor)* som ska vara markerade. Klicka sedan i kartan på den naturtyp du vill veta mer om så kommer en informationsruta upp i fönstret.

